

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК УМОВИ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Надія Діденко

магістрант

Сучасні умови освітньої модернізації потребують нових підходів до освіти і виховання підростаючого покоління. Виховні цілі, завдання і способи їх реалізації повинні забезпечувати розв'язання проблем виховання і розвитку патріотизму в дошкільному навчальному закладі. У Законі «Про освіту» зазначено, що освіта в Україні повинна здійснюватися з урахуванням національних традицій та звичаїв, історичних, культурних цінностей України [2, с. 91], що дасть змогу звертатися до історії українських традицій та сприяти спадкоємності поколінь.

Культура створюється національними шляхами і засобами, вона має національний зміст і характер, гуманістичний потенціал і втілює у собі та розвиває національні, загальнолюдські цінності. Чим більше ми дбаємо про розвиток національної культури, тим більше дбаємо і про розвиток загальнолюдських цінностей, що так необхідні нам на сучасному етапі становлення суспільства. Дуже важливим є розкриття того, що наш народ, як і інші, з давніх-давен виховував своїх дітей рідною мовою, засобами міфології, мистецтва, національних традицій, звичаїв і обрядів. Виховання у кожної дитини правильного ставлення до культури, мистецтва, особистості - одне з найважливіших завдань сучасної національної системи виховання. Самобутня особистість - це найбільше багатство нації. Чим більше буде яскравих, самобутніх особистостей, тим кращі умови створюватимуться для поглиблення, розвитку самобутності нації. Сучасна педагогіка базується на відродженні духовності українського народу, його менталітету. Тому дошкільне виховання має ґрунтуватися на засадах родинного виховання, надбаннях народної педагогіки, народної творчості, фольклору.

Першим приділив належну увагу ідеї та принципам народності виховання К.Д.Ушинський. Народне виховання завжди спирається на характер і душу людини. Виховання будується відповідно до інтересів народу, а тому розвиває і змінює в дітях ті цінні психологічні риси і моральні якості, які є основою патріотизму, національної гордості. «Як немає людини без самолюбства, так немає людини без любові до Батьківщини». Він вважав, що де б не була людина, вона завжди зберігає у своєму серці дух свого народу, любов до рідного краю. Народність, на його думку, це той фундамент, на якому базується все подальше виховання.

Аналіз сучасних досліджень в галузі патріотичного виховання дітей дошкільного віку висвітлено в роботах таких науковців: Л. Артемової, А. Богуш, А. Виноградової, Т. Поніманської та ін. Дані роботи свідчать про інтенсивні пошуки вчених і практиків щодо оновлення змісту освіти й виховання дітей, оптимального розвитку дітей у сім'ї та ДНЗ. У багатьох дослідженнях пріоритетними є особистість дитини та обґрунтування умов її розвитку. Науковці стверджують, що у дошкільний період життя дитини формуються патріотичні почуття.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання. Чим більше збагачується такими цінностями досвід дитини, тим значніше авторитет дорослих, які, на думку дитини, відповідають моральним критеріям.

Все починається з дитинства. Його часто називають «золотою», щасливою порою в житті людини. Але це ще і дуже відповідальна пора, з якою пов'язано багато проблем – як самої маленької людини, так і дорослих, які займаються її вихованням. Тож педагог повинен дати малятам уявлення про все, що їх оточує, допомогти кожній дитині сформулювати своє особисте бачення

світу, особисту «картину світу» Формування почуття любові до Батьківщини починається від першого усвідомлення дитиною ніжної ласки матері, чарівної заспокійливої колискової, краси природи рідного краю, навколишнього середовища. Патріотизм, як і всі інші високі громадянські почуття, народжується в пізнанні. Збагачуючи знання дітей про Вітчизну, культуру народу, традиції, народну творчість, водночас виховуємо патріотичні почуття, закріплюючи їх у практичній позитивно-емоційній діяльності. Емоційний фактор відіграє важливу роль у патріотичному розвитку дітей. Емоційна сфера формується генетично рано і дуже сильно впливає на життя та діяльність дитини. Діти переймають з оточення все: і добре, і зле, прекрасне й бридке. Саме тому їм потрібно, щоб вони бачили навколо себе більше добра і краси.

Досвід роботи педагогів переконливо доводить, що дитина повинна перебувати під постійним впливом матеріальної і духовної культури свого народу. Це потрібно насамперед для найповнішого розкриття природних схильностей дитини і розвитку її здібностей, оскільки таким чином використовуються етнопсихологічні особливості дітей. Саме такий шлях приводить до виховання національно свідомих громадян. Час перебудови, утворення самостійної держави України викликав надзвичайний інтерес до проблем: вітчизняної історії, витоків національної культури.

Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у практиці виховання підростаючого покоління. Народ із покоління в покоління передає свій соціальний досвід, своє духовне багатство, свої історичні надбання, створюючи тим самим свою, тільки йому притаманну, культуру. Кожна нація, кожен народ, кожна етнічна соціальна група має свої звичаї, свої традиції, що утворювалися впродовж багатьох століть, і які становлять національну культуру, що складається з цінностей, витворених як минулим, так і сучасними поколіннями.

Як було зазначено вище, що дошкільне виховання базується на надбаннях народної педагогіки. Тому педагогічний колектив ДНЗ №129 м. Києва

поставив перед собою завдання по формуванню патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народної творчості. Беручись до роботи, ми вірили, що вона буде цікавою, змістовною, насиченою пошуком творчих, альтернативних шляхів розвитку потенціальних можливостей кожної дитини.

Педагогами колективу була поставлена наступна мета експериментальної роботи: формування патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народної творчості (на основі інтегрованих знань про людину і світ) за двома напрямками:

- формування основ патріотизму, моральності та культури;
- формування основ світогляду дитини.

Обидва ці напрямки не виключають, а доповнюють один одного. Дані завдання вирішуються у всіх видах дитячої діяльності: на заняттях, в іграх, на екскурсіях, в побуті - так як виховують в дитині не тільки патріотичні почуття, але й формують його взаємини з дорослими й однолітками.

За основу роботи першого напрямку взято українську народну казку, яка синтезує знання, що подаються дітям. До казки ми звернулися не випадково, адже казка для дитини - це не просто вигадка, фантазія, це - особлива реальність, реальність її почуттів. В ній дитина вперше зустрічається з такими складними, а іноді й суперечними явищами, як життя та смерть, почуттями - гнів і співчуття, вчинками - зрада, підступність і взаємоповага, самопожертва. Форма подачі яких – особлива, казкова, цілком доступна дитячому розумінню. Ті уроки патріотизму, моралі, доброти, які дає дитині казка, не мають собі рівних за силою впливу на дитячі душі. Це – уроки на все життя. Тож іще до початку роботи за інтегрованою системою змісту дошкільної освіти ми ретельно передивились та проаналізували програмові казки і відібрали ті, зміст яких мав допомогти, на нашу думку, розкрити дітям зв'язки між явищами, стосунки між людьми і т. ін.; з чим і треба було ознайомлювати вихованців.

Сам процес планування - це завжди творчість. В плані відбивається робота над казкою в різних видах діяльності дітей протягом тривалого часу. Перш за все казка поділяється на частини, кожна з яких має свою тему, тобто -

казка ділиться на кілька підтем. Протягом одного - двох тижнів ми опановуємо з малятами цю підтему. Термін роботи над нею залежить від обсягу знань, які ми плануємо дати дітям. Робота над казкою завершується театралізованим дійством. Це може бути вистава, гра - драматизація або розвага. В основу яких покладено сюжет знайомої казки, але це майже нова казка завдяки доповненню або зміні подій, вчинків героїв, їхньому перевтіленню. У формуванні основ духовної культури наших вихованців особливу увагу було приділено театралізованій діяльності. Високих результатів у формуванні у малят артистизму, виразності рухів, хорошої дикції, емоційності під час гри, розкріпаченості досягнуто в значній мірі завдяки творчому підходу музичного керівника, яка працювала в тісному контакті з вихователями. Під час роботи над казкою діти отримували багато знань з усіх питань людської діяльності, які органічно пов'язуються педагогом із сюжетом, подіями й вчинками героїв, розширюють уявлення малюків про довкілля. Позитивний вплив має використання фольклору: прислів'їв та приказок про народні ремесла, про працю, працьовитість (уривки із книги С. Носаня «Пір'їна з крила жар-птиці»), казок («Дідова дочка і бабина», авторська казка Любомири Калуської «Про мудрих і добрих людей»). Багато уваги ми приділяли зв'язку образотворчої діяльності з казкою. Нетрадиційні техніки малювання, аплікації, конструювання стали невід'ємною частиною нашого педагогічного процесу.

Другий напрямок реалізувався через подання знань про певні сфери життєдіяльності людини: природа, культура, суспільство, наука і техніка, всесвіт. Морально - патріотичне виховання дитини - це складний процес. В основі його лежить розвиток почуттів. Почуття Батьківщини - починається в дитині із ставлення до родини, до найближчих людей (до матері, батька, бабусі, дідусеві). Це коріння, що пов'язує дитину з рідним домом і найближчим оточенням. Почуття починаються з захоплення тим, що маля бачить перед собою, чому дивується і що викликає відгук у його душі. І хоча враження ще не усвідомлені, але, пропущені через дитяче сприйняття, вони грають величезну роль у становленні особистості маленького патріота.

Основною формою патріотичного виховання дітей були тематичні заняття. Важливо, щоб вони підвищували дитячу розумову активність. Цьому допомагають прийоми порівняння, питання, індивідуальні завдання.

Слід підкреслити, що для дитини дошкільного віку характерні короткочасність інтересів, нестійка увага, стомлюваність. Тому неодноразове звернення до однієї і тієї ж теми лише сприяє розвитку у дітей уваги і тривалого збереження зацікавленості до поданої теми. Крім того, було об'єднано в одну тему заняття не тільки з рідної мови, а й з ознайомлення з природою, музикою, зображувальною діяльністю (наприклад: «Моє місто», «Столиця нашої Батьківщини – Київ»).

Увагу дітей ми залучали до об'єктів, які розташовані на найближчих вулицях: історичні місця і пам'ятники, музей Л.Українки, парк ім. Т. Г. Шевченко, Ботанічний сад. Відвідування музеїв, виставок, концертів народної музики, розширення знань про народних умільців – все це формує формує патріотичні почуття дітей. Кожна тема підкріплювалась виконанням народних пісень, різними іграми, продуктивними видами діяльності (виготовленням колажів, виробів, альбомів, тематичного малювання). Слід підкреслити, що труднощі в ознайомленні дітей з побутом, традиціями, окремими історичними моментами були викликані тим, що дошкільнятам властиво наочно-образне мислення. Тому педагоги використовували не тільки художню літературу, ілюстрації, жарт, але і «живі» наочні предмети та матеріали (національні костюми, старовинні меблі, знаряддя праці, посуд, вишивку, плетіння і та. ін.).

Не менш важливою умовою морально – патріотичного виховання дітей був тісний взаємозв'язок з батьками. Дотик до історії своєї сім'ї викликає у дитини сильні емоції, змушує співпереживати, уважно ставитися до пам'яті минулого, до своїх історичних коренів. Взаємодія з батьками сприяє дбайливому ставленні до традицій, народної творчості. Доцільними визнані наступні форми роботи: свята українського народного календаря; проведення фольклорних свят: вечорниць, новорічних свят; створення народознавчого

клубу; гуртка «Народні умільці»; підбір матеріалів для оформлення стендів; збирання матеріалів народознавчого характеру.

Сутність експерименту полягала в тому, що подання знань дітям та їх застосування в практичній діяльності здійснювалися шляхом інтеграції (об'єднання) всіх ланок розвивального навчання та виховання. По закінченні якого було визначено, що робота педагогічного колективу сприяла розкриттю індивідуальних творчих можливостей кожної дитини та її самореалізації. Дошкільнята стали більш допитливішими, більш впевненіші в своїй думці, стали більш свідомо ставитись до моральних норм поведінки та шанобливо ставитись до українських традицій.

Отже, пам'ятаючи, що потреба сьогодення – встановлення розірваних зв'язків з минулим, повернення втрачених народних традицій, відновлення ланки духовності й осмислення формули «минуле – сучасне – майбутнє», вихователям ДНЗ потрібно поширювати інтерес дітей до народних традицій, формувати патріотичні почуття, залучаючи їх до джерел народної творчості, що сприятиме всебічному розвитку національного типу особистості.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-19
2. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. / А.М. Богуш , Н.В. Лисенко. – К.: Вища школа, 2002. – 407с.
3. Бех І.Д. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навчально – методичний посібник / І.Д. Бех, К.О. Журба , В.А. Киричок та ін. – К.: Пед. Думка. – 2011. – 240 с.
4. Довідник заступника директора школи з виховної роботи в запитаннях та відповідях /Авт. упорядн. Г.Л. Вороніна, Н.В. Кочанова - Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 464 с.
5. Лозинська Є.Ф. Українське народознавство дітям дошкільного віку: Метод. Посібн. для дошк. закл. / Є.Ф. Лозинська - Львів: Оріяна - Нова, 2008. - 208 с.
6. Повалій Л.В. Виховувати з любов'ю. // Еврика. – 1999. - №1(5). с.72-75.

